

Forskrift om fremmede organismer

Forskriften om fremmede organismer ble vedtatt 19.06.2015. Nedenfor følger informasjon om de viktigste reglene for grøntanleggssektoren. Dokumentet er ikke uttømmende og det anbefales å sette seg godt inn i forskriften i god tid før den trer i kraft.

Generelt om forskriften:

Forskriften har som formål å hindre at skadelige, eller potensielt skadelige organismer spres i Norge og er knyttet opp mot bestemmelsene i kapittel 4 i Naturmangfoldloven. Etter planen vil forskriften tre i kraft fra 1.1.2016 hvilket betyr at hele kapittel 4 i Naturmangfoldloven også begynner å gjelde fra denne tid.

Oppbygningen til forskriften er at den består av bestemmelser som regulerer forhold rundt innførsel og utsetting av fremmede organismer. Til forskriftens bestemmelser følger 5 vedlegg (lister) med arter som er en spesifisering av de unntak og forbud forskriften innefatter.

Forskriften gjelder for alle levende organismer (sopp, alger, planter, dyr, bakterier, biologiske plantevernmidler). Dette betyr at den må forholde seg til mange andre lover og forskrifter. For eksempel regulerer den derfor ikke hensyn til planters, dyrs og menneskers liv som ivaretas av smittevernloven og matloven. Den regulerer heller ikke utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål som ivaretas av annen forskrift under det samme kapitlet i Naturmangfoldloven.

Hva gjelder for landlevende planter:

For grøntanleggssektoren er bestemmelsene rundt det som omtales som «landlevende planter» den delen som er av størst interesse. Kort oppsummering av de viktigste punktene:

1. 28 arter vil bli forbudt å importere, plante og selge.
2. For 30 arter vil det kreves utsettingstillatelse (med viss område og regional hensyn).
3. Det er krav om at man må utarbeide en egen skriftlig risikovurdering (såkalt miljørisikovurdering) i alle tilfeller av nyetablering / utvidelser av grøntanlegg.
4. Det er krav om å utarbeide internkontrollrutiner som sikrer at bedriften/virksomheten overholder regelverket.
5. Det stilles krav til opplæring av ansatte og informasjon til kunder om eventuelle uheldige følger forbundet med bruken av de forskjellige planteartene.
6. Ansvar for at planter er forsvarlig emballert påligger alle som er involvert i transporten.
7. Hvis det oppstår skader på det biologiske mangfoldet som følge av import eller planting må den som er ansvarlig utføre tiltak for egen regning. Man har også varslingsplikt til Miljødirektoratet.
8. Det blir krav til alle om å forebygge utilsiktet spredning av uønskede arter.

I tillegg stilles det krav til at aktsomhetsplikten og føre var prinsippet i Naturmangfoldloven etterleves. De vedlegg som er relevante for alle i grøntanleggssektoren er vedlegg 1 (organismer som

det er forbudt å innføre, sette ut og omsette) og vedlegg 5 (organismer som krever tillatelse for utsetting). På de andre vedleggene er det ikke ført opp noen landlevende planter per tid.

Detaljforklaring:

Som fortalt omfatter forskriften alle levende organismer. Derfor er den veldig generell i sin ordlyd og det kan være vanskelig å tolke hva de enkelte bestemmelsene innefatter. Veiledningsmateriale vil bli utarbeidet, og nedenfor følger en mer detaljert beskrivelse av de åtte punktene over:

1. Forbud: De artene som er forbudt står listet opp i vedlegg I. Dette er et absolutt forbud, men kultivarer og varieteter som ikke utgjør en risiko kan brukes. Dette betyr i praksis at de varianter som ikke kan spre seg eller har svært dårlig spredningsevne fremdeles er tillatt. I denne omgang ble 28 arter forbudt, men Klima- og miljødepartementet varsler at det ved neste revisjon kan bli aktuelt å utøke listen. For <i>Berberis</i>, <i>Cotoneaster</i>, <i>Laburnum</i>, <i>Populus</i>, <i>Salix</i> og <i>Swida</i> -artene begynner forbud å gjelde fem år etter at forskriften trer i kraft. Artene er i denne overgangsperiode unntatt fra søknadsplikt. For de andre artene trer forbudet i kraft når forskriften trer i kraft.
2. Søknadspliktige arter: Som grunnregel trenger man ikke tillatelse til å sette ut planter i parkanlegg, langs vei/jernbane eller andre dyrkede områder. Dette gjelder dog ikke alltid. Alle planter som ikke er risikovurderte av Artsdatabanken(eller tilsvarende) krever tillatelse (her med unntak av de som kommer fra norske bestander). Likeledes kreves det tillatelse for de risikovurderte plantene som er listet opp i vedlegg V. For noen arter er det kun krav om tillatelse i spesifiserte tilfeller som fremgår av vedleggets merknader. For de andre artene gjelder kravet om tillatelse overalt. Kultivarer og varieteter (som beskrevet under punkt 1) kan imidlertid brukes, og hvis man under aktsomhetsplikten vurderer at utsettingen er uproblematisk for det biologiske mangfold kreves det heller ikke tillatelse. Listen åpner altså opp for noe skjønn. Tillatelse til utsetting fås gjennom søknad til Miljødirektoratet. Det vil bli utarbeidet eget skjema for dette. Det er i søknaden krav om å «klargjøre de virkninger» tiltaket kan ha. Hva som skal inngå under dette begrep vil fremgå av søknadsskjemaet. Tid for behandling av søknaden følger forvaltningslovens regler. Dette betyr at saken skal behandles innen en måneds tid, men det er også rom for at det kan ta lengre tid hvis saksbehandlende myndighet kan begrunne dette. Alle profesjonelle aktører som jobber med planlegging, prosjektering og etablering av grønne anlegg har søknadsplikt. Botaniske hager er unntatt fra forskriftens virkeområde. Private hageeiere trenger ikke å søke om tillatelse for å plante ut planter i egen hage, men <u>dette gjelder bare</u> hvis det er den private hageeieren selv som setter ut sine planter. Skal arbeidene utføres av for eksempel en anleggsgartner er denne søknadspliktig etter de vilkår som er nevnt over. Kravet til søknadsplikt vil tre i kraft samtidig som forskriften.
3. Miljørisikovurdering: Vurderingen skal være skriftlig og omfang er avhengig av hvor stort anlegget er, hvilke planter som planlegges til bruk og i hvilke omgivelser de skal brukes. Miljørisikovurderingen utgjør grunnlaget for <u>egen beslutning</u> i forhold til hvilke planter som skal brukes, og om det er aktuelt å foreta søknader. Miljørisikovurdering skal utarbeides ved etablering eller utvidelser av anlegg, men er ikke nødvendig ved planting/kompletteringer innenfor eksisterende areal. Dokumentet skal ikke sendes inn, men oppbevares i tilfelle kontroll.
4. Internkontrollrutiner: Alle virksomheter i grøntanleggsbransjen er pålagt å utarbeide internkontrollrutiner hvis aktiviteten innefatter import, handel med- eller utplantning av

planter. I forlengelsen må dette tolkes dithen at det også innefatter de virksomheter som planlegger og prosjekterer. Hva som skal inngå i internkontroller fremgår av § 26 i forskriften, men et viktig moment er at internkontrollen sikrer at ansatte får kunnskap om naturmangfoldloven, forskriften og hvilke regler som gjelder herunder.
5. Opplæring og informasjonsplikt: Det påligger ansvarlig i bedriften/virksomheten å se til at <u>alle</u> som er «involvert i virksomheten» har kunnskap om risiko og uheldige følger som bedriftens/virksomhetens aktiviteter kan innebære. Departementet spesifiserer at dette også gjelder personer så som familiemedlemmer, frivillige, praktikanter og ikke ansatte personer som utfører tjenester så som renhold, transport, avfallsbehandling etc. Ovenfor kunder og andre mottakere har ansvarlig og de som er «involvert i virksomheten» et ansvar om å informere om risiko forbundet med bruken av planter, hvilke forebyggende tiltak som finnes og at man har varslingsplikt til Miljødirektoratet.
6. Emballering av planter: Den som importerer planter eller er ansvarlig for sending av planter innenfor landets grenser (kjøper og selger) har ansvar for at plantene oppbevares og er emballert forsvarlig slik at de ikke kan spre seg. Dette ansvar påligger også transportøren (sjåføren).
7. Forebyggende tiltak og skader: Forskriften sier at dersom det oppstår skade eller fare for alvorlig skade på det biologiske mangfold som følge av virksomhetens aktivitet må man iverksette tiltak for å avverge eller begrense skade. Hvis mulig skal den tidligere tilstanden gjenopprettes. I praksis betyr dette at virksomheten vil bli ansvarlig for bekjempelse og ryddetiltak. Dette skal bekostes av virksomheten. Man må også varsle Miljødirektoratet om det inntrufne.
8. Krav for å hindre utilsiktet spredning: I bestemmelsen skal den som er ansvarlig for import, salg, formidling og planting iverksette forebyggende tiltak og konkrete tiltak for å hindre spredning av skadelige følgeorganismer. Det foreslås som eksempler stikkprøver som sendes til analyse, krav fra byggherre til leverandør om gode rutiner for forsendelse, import av planter uten jordklump og spyling av røtter. Direkte tiltak vil være slikt som desinfisering og rengjøring av utstyr. Løsmasser er en stor kilde til spredning av uønskede arter. Her stilles det krav til at den som er ansvarlig for et tiltak skal undersøke massene, og hvis de inneholder organismer som kan skade det biologiske mangfold skal man utføre tiltak for å hindre dette. Her nevnes som eksempler tildekking, nedgraving, varmebehandling, levering til lovlig avfallsanlegg og bruk av masser fra andre områder. For flytting av løsmasser gjelder samme regel som under punkt 6, dvs også transportøren har et ansvar for å frakte massene forsvarlig slik at man unngår spredning.

Håndheving og sanksjoner:

Det er Miljødirektoratet som håndhever bestemmelsene. Overtredelse av forskriftens bestemmelser kan lede til at man blir pålagt å utføre tiltak for å rette opp i forholdene. Myndighetene kan også iverksette umiddelbare tiltak på den ansvarliges bekostning hvis tiltakene haster. Hvis man er blitt pålagt å utføre tiltak og ikke overholder frister kan man bli pålagt tvangsmulkt. Loven åpner også for at man kan bli idømt miljøskadeerstatning. Er overtredelsen grov kan man straffes med bot eller fengsel inntil tre år (se §§ 69-75 i naturmangfoldloven for utdypende informasjon). Her er det imidlertid viktig å merke seg at man ikke kan straffes for overtredelse av aktsomhetsplikten (§ 18 i forskriften) når det er snakk om utsetting.